

ВІДГУК

офіційного опонента доктора педагогічних наук, професора
Лабунця Віктора Миколайовича
на дисертаційну роботу Халілової Аділе Ернестівни
«Методичні основи доінструментальної підготовки дітей дошкільного віку»,
подану на здобуття наукового ступеня доктора філософії
за спеціальністю 014 – Середня освіта (Музичне мистецтво)

Вивчення тексту дисертації здобувачки та опублікованих наукових праць дає підстави для представлення розгорнутої характеристики основних результатів дисертаційної роботи та визначення її відповідності «Порядку проведення експерименту з присудження ступеня доктора філософії».

1. Актуальність обраної теми дисертації та її зв'язок з науковими планами, програмами, темами

Оновлення законодавчої бази у галузі освіти та культури упродовж 2017-2020 рр. спричинило подальші зміни у системі мистецької освіти. Ці процеси стали причиною розробки нових типових навчальних програм, робочих навчальних планів у закладах освіти для удосконалення процесу формування особистості майбутнього фахівця. Однією з галузей, що зазнала освітньої трансформації, є галузь знань 02 «Культура і мистецтво» (спеціальність 014 «Музичне мистецтво»), увагу на якій і зосереджено у роботі дисертантки.

Необхідно зазначити, що важливість музичного навчання дошкільників визначається на законодавчому рівні нашої держави. Так, згідно Закону України «Про дошкільну освіту» завданнями дошкільної освіти є: формування особистості дитини, розвиток її творчих здібностей, набуття нею соціального досвіду. Відповідно до додатку до листа МОН України № 1/9-454 від 02 вересня 2016 р. «Про організацію роботи з музичного виховання дітей у дошкільних навчальних закладах» метою музичного виховання дітей дошкільного віку є виховання гармонійно розвинутої, естетично й творчо спрямованої особистості дитини під впливом цінностей українського і світового музичного мистецтва, розвиток музикальності, здібностей музичного виконавства і творчості, формування основ музичної культури.

Також актуальності набувають питання навчання гри на музичних інструментах дітей дошкільного віку, адже доведена перевага саме музичного навчання для психічного та фізичного розвитку дитини. У той же час, виникають труднощі у зв'язку з неготовністю дитини до такого навчання. Вчасна доінструментальна підготовка та адаптація існуючих методик дозволить забезпечити дотримання наступності між музичним вихованням у дошкільному закладі освіти та подальшим навчанням у дитячій музичній школі.

Актуальність дослідження підтверджується також тим, що дисертація є складовою науково-дослідної роботи кафедри теорії та методики музичної освіти, хорового співу і диригування факультету мистецтв імені Анатолія Авдієвського Національного педагогічного університету імені М.П. Драгоманова й складає частину наукового напрямку «Інтегральна система мистецької освіти, як етнокультурний феномен». Тема дисертації затверджена Вченою радою НПУ імені М.П. Драгоманова (протокол № 4 від 01 грудня 2016р.).

Мета дослідження досягнута, а завдання вирішені у повному обсязі, що дає підстави для представлення роботи до публічного захисту.

2. Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків та рекомендацій, їх достовірність та наукова новизна

Обґрунтованість та достовірність основних наукових положень дисертації, отриманих результатів, висновків та рекомендацій підтверджується використанням загальнонаукових, теоретичних та практичних методів дослідження, а саме: *теоретичних, емпіричних, статистичних*. У дослідженні застосований *монографічний* метод для аналізу наукових джерел із досліджуваної проблеми, конкретизації сутності й властивостей доінструментальної підготовки; проведений *системно-структурний аналіз* феномена доінструментальної підготовки; здійснений *синтез* його структурних компонентів і функцій у цілісну концепцію та узагальнення педагогічного досвіду в сфері музичного виховання та навчання дошкільників; застосовано *статистичні* методи для обробки експериментальних даних щодо рівнів

сформованості готовності до навчання гри на музичному інструменті дітей дошкільного віку; *емпіричні* – вивчення проблематики готовності дитини до навчання гри на музичному інструменті, педагогічне діагностування, бесіда, анкетування, опитування, інтерв'ювання, тестування, психолого-експертна оцінка навчання гри на музичному інструменті дошкільників та експериментальної перевірки ефективності методичного забезпечення її формування.

Тему дослідження розглянуто всебічно та докладно. Логічна структура роботи визначається її метою, сформульованими науково-практичними завданнями. Основні наукові результати дослідження отримані дисертанткою особисто і характеризуються науковою новизною. До найбільш суттєвих наукових положень, висновків та рекомендацій, які відзначаються науковою і практичною цінністю, слід віднести такі:

уперше: розроблено концепцію доінструментальної підготовки дітей дошкільного віку, яка включає: місію, мету, структуру готовності до навчання гри на музичному інструменті, форми занять, засоби навчання, програму та методичне забезпечення, види діяльності та компоненти якості доінструментальної готовності;

удосконалено: якість доінструментальної підготовки дітей дошкільного віку, яка включає якість формування та розвитку музичного слуху, музичного мислення, музичного ритму, музичної пам'яті та володіння співацьким голосом;

- методичне забезпечення доінструментальної підготовки дітей дошкільного віку, яке включає значну кількість методик та методів, відображає різні форми занять, види діяльності та забезпечує якість процесу;

- визначення взаємозв'язку готовності дітей до гри на музичному інструменті та якості їх доінструментальної підготовки;

подальшого розвитку дістали: модель конфігурації музичного матеріалу, у якій представлено сім базових навичок – мовлення, спів, рух, виконання, імпровізація, слухання, читання та запис нотації що структуровані відповідно

до п'яти концептуальних музичних елементів – мелодії, ритму, фактури, форми та забарвлення (тембру).

- науково-теоретичні підходи до доінструментальної підготовки дітей дошкільного віку в умовах модернізації дошкільної освіти.

Слід відмітити, що отримані авторкою наукові результати мають достатній ступінь обґрунтованості, що підтверджується аналізом праць вітчизняних та зарубіжних учених щодо проблемних питань методики доінструментальної підготовки дітей дошкільного віку, апробацією результатів дослідження на міжнародних та всеукраїнських науково-практичних конференціях. Висновки та рекомендації є логічним завершенням проведених досліджень та підтверджуються довідками про впровадження результатів дослідження (3 довідки).

3. Значущість результатів дослідження для науки і практики

Практична значущість отриманих результатів визначається тим, що обґрунтовані автором теоретичні положення та практичні напрацювання можуть бути використані в роботі учителів мистецьких шкіл, музичних керівників у впровадженні в освітній процес розробленої концепції доінструментальної підготовки дітей дошкільного віку. Матеріали і результати дисертаційного дослідження можуть бути використані у процесі підготовки студентів факультетів мистецтв до практичної роботи з дітьми дошкільного віку, а також при написанні навчально-методичних посібників та програм, проведенні досліджень з актуальних проблем теорії та методики навчання музики і музичного виховання дітей.

4. Структура та зміст дисертації, її завершеність а відповідність встановленим вимогам щодо оформлення

Дисертаційна робота Халілової А.Е. охоплює дослідження широкого кола питань, які знайшли відображення у відповідній структурі та змісті. Дисертація має традиційну структуру та складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел та додатків.

У Вступі обґрунтовано актуальність і доцільність обраної теми, сформульовано об'єкт, предмет, мету, завдання, методи дослідження, розкрито наукову новизну, практичне значення роботи, наведено відомості про апробацію та впровадження отриманих результатів.

У першому розділі – «Теоретико-методичні положення доінструментальної підготовки» розглянуто особливості та проблеми початкової музичної освіти, основні концепції та методики доінструментальної підготовки в світовій музичній освіті, компоненти забезпечення якості ранньої музичної освіти (музичний слух, музичний ритм, мислення, пам'ять, голос та ін). У світлі переорієнтації сучасної педагогіки в контексті практичної потреби постає необхідність розробки нових підходів до змісту виховання та навчання. Інтелектуально-аналітичний нахил в музичному навчанні переорієнтує безпосередньо-емоційне, дієве, практичне спілкування з музикою. Розуміння сутності та змісту музичного навчання й виховання дітей полягає у створенні сприятливих умов для спілкування з музикою, творчих проявів та емоційно-психічного розвитку дитини.

Розглянуто різні аспекти доінструментальної підготовки дітей в світовій музичній освіті, що дозволило визначити шляхи накопичення досвіду музичного сприймання та забезпечити усвідомлення та розуміння музичної мови й розвитку музичних здібностей.

У другому розділі – «Концептуально-діагностичне забезпечення доінструментальної підготовки» розроблено концепцію доінструментальної підготовки дітей дошкільного віку, методичне забезпечення доінструментальної підготовки дітей дошкільного віку, проведено діагностику готовності дітей до навчання гри на музичному інструменті та досліджено якісні ознаки доінструментальної підготовки дітей. Основною метою розробленої концепції доінструментальної підготовки визначено методичне забезпечення якісного формування готовності дитини до навчання гри на музичному інструменті, а місією дослідження – її гармонійний та творчий розвиток.

Концепцію доінструментальної підготовки дошкільника визначено як спеціально організований процес формування його готовності до навчання гри на музичному інструменті за рахунок розробленого методичного забезпечення для проведення занять за визначеними видами музичної діяльності, що сприятиме у дітей розвитку фізичних та психічних музичних характеристик. У кінцевому результаті доінструментальна підготовка має забезпечити якісну сформованість готовності дитини до навчання гри на музичному інструменті.

Розроблена структура готовності дошкільника до навчання гри на музичному інструменті, а саме: *мотиваційна готовність* дошкільника до навчання гри на музичному інструменті, яка складається з позитивних уявлень про навчання та бажання творчого самовираження у музиці; *особистісна готовність* дошкільника до навчання гри на музичному інструменті, що виражається у розвитку таких особистісних підструктур як музичні здібності та сформованість уваги; *емоційна готовність* дошкільника до навчання гри на музичному інструменті, яка розуміється як зменшення імпульсивних реакцій і можливість тривалий час виконувати не дуже привабливе завдання; *фізична готовність* дитини до навчання гри на музичному інструменті, що складається з сформованості фізичних якостей та володіння координацією тіла. Проведена діагностика дозволила виокремити основні напрями, щодо розробки програми курсу з доінструментальної підготовки дошкільників.

У третьому розділі – «Організація та проведення експерименту з доінструментальної підготовки дошкільників» досліджено організацію процесу доінструментальної підготовки музикантів-початківців, методичне забезпечення якості доінструментальної підготовки та визначено ефективність та якість методичного забезпечення доінструментальної підготовки дітей дошкільного віку. Для визначення ефективності запропонованої методики доінструментальної підготовки дітей дошкільного віку, виявлення якісних і кількісних змін у досліджуваних процесах була розроблена методика контрольного експерименту. Дана методика вимагала проведення діагностичних зрізів за програмою констатувального експерименту з

використанням ідентичних йому методів, а також порівняльний аналіз результатів констатувального та контрольного діагностування за показниками розроблених критеріїв доінструментальної готовності дошкільників в експериментальній та контрольній групах.

Якість доінструментальної підготовки дітей дошкільного віку була визначена як поєднання п'яти однаково важливих компонентів у так звану «зірку якості», а саме: якості формування музичного слуху – процес початкового його становлення; якості розвитку чуття музичного ритму, який безпосередньо пов'язаний з метро-ритмічним чуттям, розміру та ритмічного малюнку; якості музичного мислення, що являє складний емоційний сенсорно-інтелектуальний процес пізнання та оцінки музичного твору; якості музичної пам'яті, яка у дітей розвивається паралельно з власним музичним сприйняттям, його виходом з синкретичних форм; якості володіння голосом – співу, який як видом музичної діяльності, що включає співацькі й слухові вправи, спрямовані на розвиток співацького голосу і слуху, розучування і виконання пісень тощо.

Отже, розробка концепції доінструментальної підготовки дозволила визначити доінструментальну підготовку дошкільника як спеціально організований процес формування готовності до навчання гри на музичному інструменті, що включає розвиток таких якостей – мотивації, музикальності, а також забезпечить розвиток фізичних та психічних характеристик, під час накопичення музичних знань та розвитку музичних здібностей. У кінцевому результаті доінструментальна підготовка має забезпечити сформованість готовності дітей до навчання гри на музичному інструменті.

У цілому дисертацію можна вважати завершеною науковою працею, результати якої характеризуються науковою новизною та розв'язують конкретне наукове завдання – розробку методичних основ доінструментальної підготовки дошкільників. Робота відповідає встановленим вимогам.

5. Повнота викладу результатів дисертаційної роботи в опублікованих працях. Наукові положення та висновки дисертаційної роботи Халілової А.Е. достатньо повно відображені у 7 наукових працях.

6. Дискусійні положення та зауваження до дисертації

У дисертаційній роботі Халілової А.Е. є певні недоліки, що викликають зауваження дискусійного характеру:

1. Авторкою значну увагу приділено аналізу праць вітчизняних та зарубіжних науковців, присвячених класифікації й тлумаченню доінструментальної підготовки дошкільників, але непропорційно проаналізовано значення різних концепцій зарубіжного досвіду доінструментальної підготовки дітей дошкільного віку. З цієї позиції бажано було б виокремити ціннісну складову проаналізованих зарубіжних методик (М.Монтесорі, Сузукі та ін.), щодо визначення ефективних методів доінструментальної підготовки дошкільників.

2. Важливою структурною складовою доінструментальної підготовки дошкільників є мотивація дитини до музичних занять. На нашу думку, доцільним було б більш широко розкрити механізми потягу дитини до музичних занять, та визначити, чим вона буде мотивована з перших кроків музичного виховання, що певною мірою дозволить передбачити подальший шлях її музично-інструментального навчання.

3. Доцільним було б у дисертаційному дослідженні розширити матеріал, присвячений опануванню нотної грамоти, як важливого елементу музичного розвитку дитини дошкільного віку. Адже для цього віку характерними є такі психо-фізіологічні особливості, як недостатньо розвинута зосередженість, увага, абстрактне мислення, що робить процес вивчення нотної грамоти досить складним. Адже це створює психічне та фізичне перенавантаження на маленького учня. Виникає питання, як вибудувати цей важливий відрізок музичної роботи, щоб перехідний етап роботи з нотним текстом став більш привабливим для дітей, особливо з емоційної точки зору?

4. Хоч дисертаційна робота має традиційну структуру, зумовлену логікою дослідження, і у ній знайшло відображення широке коло питань, важливих для обґрунтування удосконалення процесу доінструментальної підготовки дітей

дошкільного віку, бажано витримати пропорційність структурних одиниць дисертаційної роботи.

5. На нашу думку, доцільно було б в процесі дослідно-експериментальної роботи представити більше діагностичних методик, за допомогою яких визначались рівні доінструментальної підготовки дошкільнят.

У цілому викладені зауваження не зменшують теоретичного та практичного значення результатів дисертаційної роботи, до того ж окремі з них можуть бути враховані у подальшій роботі авторки.

7. Загальні висновки

Отже, дисертаційна робота «Методичні основи доінструментальної підготовки дітей дошкільного віку» є самостійною, завершеною науковою роботою, що відповідає вимогам наказу Міністерства освіти і науки України №40 від 12.01.2017 р. «Про затвердження Вимог щодо оформлення дисертації» (zareestrovano в Міністерстві юстиції України 03 лютого 2017 року за №155/30023), а також відповідає вимогам пунктів 9-18 «Порядку проведення експерименту з присудження ступеня доктора філософії» (затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 06 березня 2019 року № 167), а її авторка – Халілова Аділе Ернестівна заслуговує на присудження наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю 014 – Середня освіта (Музичне мистецтво).

Офіційний опонент:

доктор педагогічних наук, професор,
декан педагогічного факультету
Кам'янець-Подільського національного
університету імені Івана Огієнка

В.М. Лабунець

